

ב"ה

עוֹמֵק הַפֶּשֶׁט עיונים ברצ"י

פ' תצוה

על פי 'לקוטי שיחות' כרך יא

להערות, הארות ו'הקדשות'
ולהצטרפות לרשימת התפוצה

אנא לפנות לדוא"ל

rizs@neto.bezeqint.net

או לטלפון

08-6882799 / 050-4125205

© כל הזכויות שמורות

תוכן העיונים

א

ברש"י בתחילת הסדרה, על הפסוק "שמן זית זך": "זך - בלי שמרים". ולכאורה, מה בא רש"י לחדש בזה? / רש"י בא לשלול את שיטת האבן עזרא - שה"זית" הוא שצריך להיות "זך" / ביאור שתי השיטות בפנימיות הענינים, האם "זית" לגרעותא או למעלותא

ב

בפירוש "שמן זית זך" (בתחילת הסדרה) מפרש רש"י: "בלי שמרים, כמו ששנינו במנחות 'מגרגרו בראש הזית'". ביאור הצורך בראיה זו וכיצד באמת מוכח ממנה / הטעם שרש"י מעתיק בתחילת הדיבור את התיבות "ואתה תצוה" - כי מהם למדים שהזיתים לא צריכים להיות "זכים" (אלא דוקא השמן)

ג

ברש"י על הפסוק "ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התומים" (כח, ל) מביא שבבית המקדש לא היו אורים ותומים. ולכאורה, כיצד זה נוגע לפירוש המקרא כאן? / רש"י בא לבאר את גדר האורים והתומים - שאינם חלק מעצם החושן אלא ענין נוסף, כמשמעות הפרשה

וְאֵתָהּ תַּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן
זֵית זָךְ כֶּתִית לְמֵאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד" (כז, כ)

-רש"י-

זך - בלי שמרים:

בהשקפה ראשונה קשה - מהו חידושו של רש"י? הרי פשוט ומובן מעצמו ש"זך" פירושו נקי, והיינו (בנידון דידן) שהשמן מזוקק ונקי הוא מכל תערובת, ובמילא הוא "בלי שמרים"!

ואכן, בסדרה הבאה¹ נאמר "לבונה זכה" - ושם לא ראה צורך רש"י לפרש ענין "זכה", ומשמע שסומך על התלמיד שיבין מעצמו; מה נשתנה איפוא כאן שהוצרך רש"י להשמיענו פירוש "זך"?!

שמן צלול?!

הלבוש מפרש, שנתכוון רש"י להשמיענו שאין "זך" בשמן כ"זך" במים; וזה לשונו: "רצונו לומר, שאין פירוש 'זך' דהכא צלול, כ'זך' הנאמר גבי מים, כגון 'מים זכים' שפירושו צלולים - שאין דרך השמן להיותו צלול כמו מים, שהרי הוא עב; לכך פירש ד'זך' דהכא רצונו לומר שיהיה זך בלי שמרים".

---

1. ל, לד.

אך לכאורה אינו מחזור:

הבדל זה בין מים לשמן מוכרח הוא בעצם מציאותם, ולא יתכן מציאות של שמן צלול כמים. ומעתה, מובן מעצמו שכאשר הכתוב אומר "שמן זית זך" כוונתו היא (לא "שמן צלול", דבר המופרך מצד המציאות, אלא) ל"שמן נקי (מתערובת דבר זר)", ולמה צריכים אנו לפירוש רש"י עבור דבר פשוט כזה?!

[לכאורה אפשר היה לפרש², שאף שפשוט הדבר ש"שמן זך" פירושו נקי מכל תערובת דבר זר - הרי יש מקום לבעל-דין לטעון ש"שמרים" אינם דבר זר, משום שבאים הם מפרי הזית עצמו³; ולכן הוצרך רש"י לחדש, ש"זך" כולל (לא רק שלילת תערובת דברים זרים ממש, אלא) גם שלילת תערובת של "שמרים".

אמנם אם איתא להאי סברא, הרי יקשה לאידך גיסא - אולי באמת כן הוא?! כלומר: מהו היסוד ב"פשוטו של מקרא" לחידוש זה (שהשמן צריך להיות "בלי שמרים")? ואף שכן מוכח מדברי חז"ל, הרי רש"י בפירושו בא לבאר רק הנוגע לפשט המקרא].

שמן (זית) זך

ונראה לומר⁴, שאמנם פשוט הוא ש"שמן זך" פירושו "בלי שמרים"; וזה שהוצרך רש"י לפרש דבר זה - הוא כדי להשמיענו ש"זך" קאי על ה"שמן", ולא על ה"זית".

ביאור הענין:

לשון הכתוב היא "שמן זית זך כתית". והנה, תיבת "כתית" בוודאי מוסבת היא על תיבת "זית", היינו שהזית צריך להיות כתית (זית הכתוש במכתשת); ולפי זה לכאורה משמע, שגם תיבת "זך" שלפניה (בין תיבת "זית" לתיבת "כתית") מוסבת היא על ה"זית" - שה"זית" הוא שצריך להיות "זך" ונקי.

2. וראה בצידה לדרך כאן שהאריך בזה.

3. וראה ב"מ מ, א שבלשון בני אדם נקרא "שמן מזוקק" אע"פ שיש בו שמרים.

4. ועד"ז פירש בספר זכרון על רש"י כאן.

וכן היא שיטת האבן עזרא⁵, שההקפדה ב"זך" היא על גרגרי הזיתים, שצריך לקחת "הגרגרים שאין בהם עיפוש או שלא נאכלה קצתם, וממנו יעשו שמן למאכל מלכים"⁶.

וכדי לשלול משמעות זו - בא רש"י ומחדש: "זך - בלי שמרים". והיינו, שתיבת "זך" מתייחסת היא דוקא אל השמן (שבו שייכת תערובת שמרים, וצריך להבהיר שהשמן יהיה נקי מהם), ולא אל הזית⁷.

ולפי רש"י צריך לפרש את לשון הכתוב כך:

בתחילה אומר הכתוב את המכוון, איזה שמן הוא השמן הרצוי, ואומר שני תנאים: (א) שהשמן יהיה מ"זית"; (ב) שהשמן יהיה "זך", נקי משמרים -

ואחר כך מבאר האמצעי, הדרך המעשית כיצד מגיעים לזה, וזהו שממשיך "כתית", שפירושו (כדברי רש"י): "הזיתים היה כותש במכתשת ואינו טוחנן בריחים, כדי שלא יהא בו שמרים".

"על הר הזיתים"

יש לבאר את שתי השיטות - אם "זך" קאי על ה"זית" או על ה"שמן" - בפנימיות הענינים:

ידוע המבואר בספרים במעלת השמן, אשר מורה על מדריגה נעלית - ספירת ה"חכמה"⁸; ומפורש בגמרא⁹ אשר מסגולתו של שמן זית הוא ש"משיב לימוד של שבעים שנה".

---

5. וראה גם גור אריה על רש"י.

6. ובפירושו הקצר: "יש אומרים כי 'זך' תואר השמן, ולפי דעתי שהוא תואר הזית שיהיה מובחר".

7. וראה לקמן סימן ב בארוכה - בביאור טעמו ומקורו של רש"י.

8. ראה תורה אור פא, ג. לקוטי תורה בהעלותך לו, ב. ובכ"מ.

9. הוריות יג, ב.

אמנם בענין מדריגת הזית - מצינו שני אופנים:

לפי פשוטו, הרי הזית מורה על שפל המדריגה, שלכן טעמו מר¹⁰, ואמרו עליו ש"הזית משכח לימוד של שבעים שנה"¹¹. והיינו, שהזית מעלים ומסתיר על השמן הטוב שבתוכו, כמו ה"גוף" המעלים ומסתיר על ה"נשמה" שנמצאת בו; וכשם שהדרך לגלות את אור הנשמה הוא על ידי שכופים את הגוף ו"מבטשין ליה"¹², כך הדרך להוציא את השמן הטוב היא דוקא על ידי כתישת הזית המעכב ומונע¹³.

ודרך זו בענין ה"זית" מתאימה היא לשיטת האבן עזרא, אשר צריך זהירות מיוחדת לבחור דוקא בזית "זך", כי לא כל זית ראוי שיוציאו ממנו שמן למנורה; כשם שמצינו בענין ה"גוף", שכדי שיתגלה אור הנשמה שבתוכו צריך להיות הגוף בזיכוכ קצת, ואם הגוף הוא חומרי ומגושם ביותר הרי אפילו העצה ד"מבטשין ליה" לא תועיל להתגבר על חומריותו.

אך בעומק הענין מצינו דרך אחרת במדריגת ה"זית"¹⁴, ולפי דרך זו הרי אדרבה - ככל שתגדל מעלת השמן, כך תגדל עוד יותר מעלת הזית. והיינו, שכיון והזית הוא מקור השמן, הרי מעלתו יתירה היא מהשמן היוצא ממנו.

ומרירותו של הזית מורה היא על מדריגתו הנשגבה, שהוא מופשט ומרומם מענין של תפיסה וגילוי, ולכן בעיני האדם נחשב זה כדבר "מר" ו"חשוק", בבחינת "ישת חושך סתרו"¹⁵; כי האדם יש לו תפיסה רק בה"שמן" היוצא מהזית ומביא אור - ואילו מדרגת ה"זית" עצמו, שלמעלה מה"שמן", היא מופלאה ומכוסה.

10. ראה פרש"י נח ח, יא.

11. הוריות יג, ב.

12. זח"ג קסח, א. הובא ונתבאר בתניא רפכ"ט.

13. ראה תורה אור ולקוטי תורה שם.

14. ראה בארוכה 'ספר הליקוטים' - דא"ח - צמח צדק, ערך זית. 'תורת מנחם' חלק כא, ע' 33 ואילך. וש"נ.

15. תהלים יח, יב.

עומק הפשט – עיונים ברש"י

ודרך זו מתאימה היא לשיטת רש"י, אשר כל הצורך בזהירות ונקיות - "זך" - היא דוקא בה"שמן" היוצא מה"זית", ואילו בזיתים עצמם אין צורך בזהירות ודקדוק, מחמת המעלה היתירה שבענין ה"זית" אשר בוודאי כשר ומתאים הוא מכל מקום. ודו"ק.

(חלק יא - תצוה א)

**"וְאַתָּה תַּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן
זֵית זָךְ כְּתִית לְמִאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד" (כז, כ)**

-רש"י-

וְאַתָּה תַּצְוֶה. זך - בלי שמרים, כמו ששנינו
במנחות 'מגרגרו בראש הזית וכו':

רש"י אינו מפרש את עצם תיבת "זך" שפירושה "נקי" - ומכאן שמוכנת היא מעצמה; ורק מפרש ממה צריך השמן להיות נקי - ועל זה מפרש: "בלי שמרים".

אך לכאורה אינו מובן - מה החידוש? הרי מובן מעצמו ש"זך" פירושו שיהיה נקי מתערובת כל דבר זר, כולל "שמרים"?

ובפרט צריך ביאור, שרש"י נזקק להביא ראיה - "כמו ששנינו במנחות¹⁶: מגרגרו בראש הזית". ולכאורה:

(א) למה בכלל צריך ראיה - הרי הפירוש מובן מעצמו, כאמור?¹⁷

---

16. פו, א.

17. בשפתי חכמים ביאר, שהראיה היא שאל תתמה: האיך אפשר להיות שמן בלי שמרים? - אבל פירוש זה אינו מובן כלל, שהרי רואים במוחש שיש שמן בלי שמרים, ולמה צריך לראיה על כך?!

(ב) אם אכן הפירוש אינו מובן מעצמו ולכן יש צורך בראיה - כיצד באמת מוכח מהתיבות שמעתיק רש"י: "מגרגרו בראש הזית", שהשמן הוא נקי בלי שמרים?¹⁸

מעלת "ראש הזית"

ויש לומר¹⁹:

רש"י לא בא לחדש ש"זך" פירושו נקי בתכלית - שהרי זה מובן מעצמו; אלא כוונתו להדגיש שתיבת "זך" קאי על ה"שמן" - ולא על ה"זית".

וביאור הענין:

לשון הכתוב היא "שמן זית זך כתית". והנה, תיבת "כתית" בוודאי מוסבת היא על תיבת "זית", היינו שהזית צריך להיות כתית; ולפי זה לכאורה משמע, שגם תיבת "זך" שלפניה (בין תיבת "זית" לתיבת "כתית") מוסבת היא על ה"זית" - שה"זית" הוא צריך להיות "זך", שצריך לקחת זיתים נקיים (וכן פירש האבן עזרא).

וכדי לשלול משמעות זו - נדרש רש"י לבוא ולחדש: "זך - בלי שמרים". והיינו, שתיבת "זך" מתייחסת היא אל השמן דוקא (שבו שייכת תערובת שמרים, וצריך להבהיר שהשמן יהיה נקי מהם), ולא אל הזית.

ומעתה תתבאר ראיית רש"י - מדברי המשנה "מגרגרו בראש הזית":

אם נפרש (כהאבן עזרא) שהזית צריך להיות "זך", זיתים נקיים - בזה אין עדיפות להזיתים הגדלים בראש האילן לגבי שאר הזיתים, ואדרבה: בראש האילן מצויים יותר עופות האוכלים מן הזיתים. ועדיף היה איפוא לקחת מן הזיתים הגדלים באמצע

---

18. וכן הקשה הרא"ם כאן. עיין בדבריו (ובעוד מפרשי רש"י).

19. בהבא לקמן - ראה בארוכה לעיל סימן א.

ובתוך האילן, שהם פחות נאכלים ומתלכלכים על ידי העופות (שאוכלים מהזיתים העליונים) ובני אדם (שהם נוגעים בזיתים הנמצאים בתחתית האילן);

ומכיון ששנינו "מגרגרו בראש הזית", מובן ש"זך" קאי על השמן ולא על הזית, ולכן נדרשים דוקא הזיתים העליונים שבראש עץ הזית - שהם מבושלים היטב על ידי השמש, ולכן בנקל להוציא מהם שמן נקי בלי שמרים (וכמבואר במפרשים כאן) - ואין צורך לבדוק אם הזיתים עצמם מעופשים או אכולים.

שמן מצרי, לא מדברי

והנה, בתחילת הדיבור העתיק רש"י מן הכתוב (מלבד תיבת "זך", שעליה מוסב עיקר פירושו) גם תיבות "ואתה תצוה"; ולכאורה, למה העתיק תיבות אלו, ואיך הן שייכות להפירוש ש"זך" הוא "בלי שמרים"?

אמנם לפי דרכנו יש לבאר, שמתיבות אלו - "ואתה תצוה" - יש ללמוד שדוקא השמן צריך להיות "זך", ולא ה"זית":

צינוי זה נאמר בהיות בני ישראל במדבר, מקום שלא צומחים שם זיתים. ובכן, לא מסתבר לומר שבני ישראל לקחו עמהם זיתים רבים, לכל משך הזמן שיהיו במדבר, במטרה לכתוש אותם שם; אלא הסברא נותנת שמלכתחילה לקחו עמהם בני ישראל שמן זית מוכן לכל צרכיהם, וממנו לקחו גם להדלקת המנורה.

ומעתה מובן הקושי לפרש שתיבת "זך" קאי על הזית, שצריכים לחפש (שמן שהופק מתוך) זיתים מובחרים; כי, איך אפשר לראות ולהכיר בתוך השמן שבידם עתה, האם הזית שבארץ מצרים (שממנו הופק השמן) היה "זך" או "נאכל קצת" או "מעופש"²⁰!?

---

20. כלשון הראב"ע כאן.

ומזה מוכח, שהבחירה של "זך" מתייחסת אל השמן שכבר היה בידם, שמתוכו יש לבחור שמן "זך בלי שמרים" - דבר הניכר בהשמן שלפנינו.

וזהו איפוא הטעם שרש"י מעתיק את התיבות "ואתה תצוה" - שבזה בא רש"י להוכיח שתיבת "זך" מתייחסת אל השמן דוקא: כיון שהקב"ה מדבר כאן למשה רבינו שיצווה את בני דורו, "ואתה תצוה", ובהיותם במדבר לא היו להם זיתים אלא רק שמן, לכן מסתבר לפרש את תיבת "זך" ביחס אל השמן דוקא.

[ולהעיר, שבדוחק אפשר לומר שידעו בני ישראל שעתידים להצטוות על לקיחת "שמן זית זך", ולכן כבר במצרים דאגו לבחור בשמן שהופק מזיתים "זכים".

- אבל, ממה שפירש רש"י בפרשת תרומה²¹ בענין ה"עצי שטים": "מנין היו להם במדבר? .. יעקב אבינו צפה ברוח הקודש שעתידין ישראל לבנות משכן במדבר והביא ארזים למצרים ונטעם וצוה לבניו ליטלם עמהם כשיצאו ממצרים", משמע ש(אליבא דרש"י) דוקא ב"עצי שטים" נאמר כן ולא בנוגע לשמן, היינו, שלא הביאו שמן במיוחד בשביל המשכן. ואכמ"ל].

חכמים לאחר מעשה

אמנם יש להקשות על זה, מהמפורש לקמן בפרשת ויקהל²² "וכל חכם לב בכם יבואו ויעשו את כל אשר צוה ה'", ומפרט כל הדברים שצריכים "חכמי לב", וביניהם "שמן המאור"²³; ורש"י מפרש: "אף הוא (השמן) צריך חכמי לב, שהוא משונה משאר שמנים, כמו שמפורש במנחות 'מגרגרו בראש הזית' והוא כתית וזך".

הרי לנו שגם "שמן המאור" נעשה על ידי "כל חכם לב" - (לא במצרים, אלא) במדבר!

---

21. כה, ה.

22. לה, י.

23. לה, יד.

אך כד דייקת בהמשך הענין מוכח שאין זו הכוונה, שהרי מפורש לאחר מכן²⁴:
"והנשיאים הביאו את אבני השוהם .. ואת השמן למאור" - ולא נאמר "והנשיאים הביאו
זיתים לשמן" - והיינו שהנשיאים הביאו שמן מוכן, ולא שה"חכמי לב" עשו את השמן
מהזיתים.

[וכן מוכח מלשון הכתוב בתחילת פרשת תרומה²⁵: "וזאת התרומה אשר תקחו מאתם, זהב
וכסף ונחושת וגו' שמן למאור בשמים לשמן המשחה וגו'" - היינו, שהגבאים יקחו מבני ישראל
כתרומה "שמן למאור" מוכן (ולא שיקחו מהם זיתים)].

וצריך לפרש, שתפקידם של ה"חכמי לב" היה לבחון ולהכיר אם השמן "זך וכתית
כראוי"²⁶, וק"ל.

(חלק יא - תצוה א)

---

24. לה, כז-כח.

25. כה, ג-ו.

26. כדברי הרמב"ן כאן.

וַנִּתֵּן אֶל חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט אֶת הָאוּרִים וְאֶת הַתְּמִימִם
וְהָיוּ עַל לֵב אֶהְרֹן כְּבָאוּ לִפְנֵי ה' וְנִשָּׂא אֶהְרֹן אֶת
מִשְׁפַּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל לְבוֹ לִפְנֵי ה' תְּמִיד" (כח, ל')

-רצ"י-

את האורים ואת התומים - הוא כתב שם
המפורש שהיה נותנו בין כפלי החשן,
שעל ידו הוא מאיר דבריו ומתמם את
דבריו. ובמקדש שני היה החשן, שאי
אפשר לכהן גדול להיות מחוסר בגדים,
אבל אותו השם לא היה בתוכו; ועל שם
אותו הכתב הוא קרוי 'משפט', שנאמר
'ושאל לו במשפט האורים':

צריך ביאור באריכות לשון רש"י:

כדי לפרש "פשוטו של מקרא" על אתר - די במה שפתח ש"הוא כתב שם המפורש
.. שעל ידו הוא מאיר דבריו ומתמם את דבריו";

ולמה הוצרך להוסיף ולהאריך:

(א) במה שהיה בזמן בית המקדש השני - ולכאורה מאן דכר שמיה כאן?!

(ב) בפירוש הכתוב "ושאל לו במשפט האורים" - שילמד התלמיד רק בפרשת
פינחס²⁷ ומקומו שם!

---

27. כז, כא.

תוספת מאוחרת

וביאור הענין²⁸:

מזה שענין האורים ותומים לא נכלל בפרשת החושן בין כל פרטיו, אלא בא לאחריה כענין מיוחד לעצמו, מובן בפשטות סדר המקראות שהאורים ותומים אינם חלק מ(מעשה) החשן עצמו אלא דבר הנוסף על עצם החשן.

ובפרט שאין הכתוב מסתפק בזה שהוא דוחה את ענין האורים ותומים לסוף הפרשה, לאחר סיום כל פרטי העשיה של החושן [שדבר זה אפשר ליישבו כדברי הרמב"ן: "כי לא היו מעשה אומן ולא היה לאומנין ולא לקהל ישראל בהם מעשה ולא נדבה כלל, אבל הוא סוד מסור למשה מפי הגבורה והוא כתבם בקדושה והיו מעשה שמים"];

אלא, הכתוב מאחר את ענין האורים ותומים עד לסיום הפרשה ממש, לאחר הפסוק המדבר על זה שאהרן נושא את החשן ובא עמו אל הקדש ("ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן המשפט על לבו בבואו אל הקדש לזכרון לפני ה' תמיד"), שמזה מובן שענין האורים ותומים בא רק לאחר שנגמר כל ענינו של החשן.

ולכן, מיד לאחר שרש"י מפרש שהאורים ותומים "הוא כתב שם המפורש שהיה נותנו בתוך כפלי החשן שעל ידו הוא מאיר דבריו ומתמם את דבריו", שמזה משמע לכאורה שהאורים ותומים הינם חלק מהחשן עצמו - הוא ממשיך ומבהיר שהאורים והתומים הם ענין נוסף, כמשמעות המשך הכתובים:

"ובמקדש שני היה החשן, שאי אפשר לכהן גדול להיות מחוסר בגדים, אבל אותו השם לא היה בתוכו" - שמזה מוכח שהאורים ותומים אינם חלק מעצם החשן, ולכן לא היה הכהן גדול "מחוסר בגדים" גם בעת שהיה החשן בלעדם.

---

28. ולהעיר ממ"ש במשכיל לדוד פרשתנו כח, טו. ולכאורה כמה פרטים בדבריו אינם מחוורים בדרך הפשט. ואכמ"ל.

1) חשן 2) המשפט

וכדי לבאר איך מתיישבים שני הצדדים יחד, שמצד אחד אין האורים ותומים חלק מעצם החשן (ולכן גם אם הם חסרים אין זה מעכב בשלימות החשן), ומצד שני הרי הם פועלים בו ("הוא מאיר דבריו ומתמם את דבריו") - ממשיך רש"י ומבאר: "ועל שם אותו הכתב הוא קרוי 'משפט'" (וכפי שמסתייע מלשון הכתוב "ושאל לו במשפט האורים").

וכוונתו בזה, שרק ענין ה"משפט", שהוא דבר נוסף על עצם החשן, הוא תלוי בה"כתב" של האורים ותומים - אבל גוף ועצם החשן, הבגד, שלם הוא גם בלי האורים ותומים ואין הכהן גדול "מחוסר בגדים".

[כלומר: אמנם החשן עצמו נקרא בשם "חשן משפט" - אבל זה הוא על שם האורים ותומים שבתוכו. ולכן יתכן שהחשן יהיה נקרא בשם "משפט" גם קודם שנתנו לתוכו את האורים ותומים (כמפורש כאן: "ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים"), כי זהו מענינו של החשן; אך הוא ענין נוסף על עצם ענינו - "בגדי קדש .. לכבוד ולתפארת"].

וזהו הטעם שבתחילה נתפרש הציווי על מעשה החשן עצמו וכל פרטיו, ולהורות שבזה נשלמה פרשת החשן עצמו בשלימותו, מסיים הכתוב ומבאר ענינו ותכליתו של החשן: "ונשא אהרן את שמות בני ישראל .. לזכרון לפני ה' תמיד";

ורק אחרי זה בא הציווי על האורים ותומים שהוא "חשן) המשפט" (דבר הנוסף על עצם החשן) - וענינו: "והיו על לב אהרן .. ונשא אהרן את משפט בני ישראל וגו'".

"תכשיט כנגד הלב"

ולפי האמור יומתק מה שבתחילת הפרשה, כשנזכר החשן בפעם הראשונה²⁹, נאמר "חשן" סתם (ולא "חשן משפט"³⁰) - כי בתחילת הפרשה מזכיר רק עצם הענין של

29. כח, ד.

30. ואין לומר שזהו מפני שמקצר, שהרי בנוגע לכתונת נאמר שם "כתונת תשבץ".

ה"חשן", ולזה אין נוגע שהוא "משפט", ורק בהמשך מוסיף ומפרט שיש בחשן ענין ד"חשן) משפט".

ולהוסיף, שרש"י בפירושו שם מפרש "חשן - תכשיט כנגד הלב", וגם בזה מודגש שענין ה"משפט" - זה שאפשר לברר ענינים על ידי האורים ותומים - הוא ענין נוסף על עצם החשן שהוא "תכשיט" בלבד ("לכבוד ולתפארת").

[ולשלמות הענין יש להעיר, שבפירוש רבינו אברהם בן הרמב"ם שם פירש תיבת "חשן" (בשם אבי אביו): "גזרתו מן 'חש', שטעמו מהירות התשובה אצל השאלה באורים ותומים" - ולפי פירושו עולה (שלא כשיטת רש"י) שהאורים ותומים הם חלק מהחשן עצמו, עד כדי כך שנקרא "חשן" על שמם.

ויש לומר דאזיל לשיטתיה, שפירש כאן שהאורים ותומים הם "תוארים לאבנים", אבני החשן³¹ - ולשיטתו מובן שהאורים ותומים הם עיקר החשן ולכן נקרא על שמם.

ומסתבר לומר שכן היא גם שיטת אביו הרמב"ם, וכפי שבאמת כתבו כמה מפרשים³² שלדעת הרמב"ם אבני החשן הם האורים ותומים. וכן מוכח גם מזה שלא הזכיר בענין עשיית בגדי כהונה³³ את האורים ותומים, כי לדעתו הם הם אבני החשן.

אמנם רש"י שדרכו דרך הפשט לא יכול לפרש כן, שהרי פשטות הכתובים היא שהאורים ותומים לא היו אבני החשן, כמו שכתוב "ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים" ונכתב זה אחרי כל ענין אבני החשן המבואר בכתוב לפני כן].

(חלק יא - תצוה ב)

31. וראה תורה שלימה כאן שכן היא שיטת הגאונים. ועוד.

32. באר שבע סוטה מח, א. מרכבת המשנה הל' ביהב"ח רפ"ד. הכתב והקבלה פרשתנו כאן.

33. הל' כלי המקדש פ"ט.

לזכות המנדב שי' וכל בני ביתו שליט"א

※

ימלא ה' משאלות לבבם לטובה ולברכה
בגשמיות וברוחניות "בכל מכל כל"